

Această carte îi aparține

Cartea
lui
CÂND

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr.24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

www.cartier.md

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr.24, sectorul 2.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

Chișinău: str. București, nr. 68. E-mail: cartier@cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chișinău. Tel./fax: 34 64 61. E-mail: casacartii@cartier.md

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria Văruș Shakespeare, str. Șciusev, nr. 113, Chișinău. Tel.: 23 21 22. E-mail: librariavs@cartier.md

Librăria 9, str. Pușkin, nr. 9, Chișinău. Tel.: 22 37 83. E-mail: libraria9@cartier.md

Colecția *Cartier codobelt* este coordonată de Vitalie Coroban

Editor: Gheorghe Erizanu

Ilustrații: François Cointe

Lector: Em. Galaicu-Păun

Coperta: La Martinière Jeunesse

Design/tehnoredactare: Vitalie Coroban

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Combinatul Poligrafic (nr. 91103)

Laura Jaffé

LE LIVRE DES QUAND

© 2006, Éditions de La Martinière Jeunesse (Paris, France)

Laura Jaffé

CARTEA LUI CÂND

Ediția I, martie 2009

© 2009, Editura Cartier pentru prezenta versiune românească. Această ediție a apărut într-un tiraj de 800 exemplare. Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Jaffé, Laura

Cartea lui când / Laura Jaffé; trad. : Cristina Strătilă; il. François Cointe. – Ch. : Cartier, 2009

(Combinatul Poligr.). – 92 p. – (Colecția Cartier Codobelt).

Tit. orig. : Le livre des quand.– 800 ex.

ISBN 978-9975-79-550-0

821.133.1-93

J 17

Cartea

lui

CÂND

Laura Jaffé

Ilustrații de FRANÇOIS COINTE
Traducere de CRISTINA STRĂTILĂ
cAMELIA CAPVERDE

CARTIER

Cuprins

- Când s-au interpretat prima dată visele? **16**
- Când ne punem o dorință? **17**
- Când devin activi vulcanii? **18**
- Când s-a inventat Coca-Cola? **19**
- Când vor merge la școală copiii din lumea întreagă? **20**
- Când sunt prost dispus, de ce golesc frigiderul? **21**
- Când ești sigur că ai dreptate? **22**
 - Când a început Istoria? **24**
 - Când am început să ne luăm vacanță? **25**

- Când s-a inventat guma de mestecat? **8**
- Când devine celebru un artist? **9**
 - Când spun francezii că este „Saint-Glinglin”? **10**
- Când mă voi îndrăgosti? **11**
 - Când au început pictorii să folosească pensule? **12**
 - Când ne-am privit prima dată într-o oglindă? **13**
- Când s-a preparat primul sandvici? **14**

- Când roșesc? **26**
- Când soarele dispare, unde se ascunde? **27**
- Când nu trebuie să ascultăm de cineva? **28**
- Când am înțeles că de fapt copiii sunt persoane? **30**
 - Când oamenii au început să poarte ochelari? **31**
- Când a fost creată Europa? **32**
 - Când casc? **33**

- Când spun francezii că este săptămîna celor patru zile de joi? **34**
- Când au fost îngropați morții pentru prima dată? **35**
- Când voi înceta să mai fiu invidios? **36**
 - Când a devenit școala obligatorie? **38**
- Când stelele sunt albastre? **39**
- Când am început să plătim cu bani? **40**

- Când ești prea gras, mare, mic...? **52**
- Când mor limbile? **53**
- Când se va opri spațiul din crescut? **54**
 - Când sughiți? **56**
- Când ai nevoie de o carte de identitate? **57**
 - Când au apărut primii oameni? **58**
- Când orăcăiesc broaștele? **59**
 - Când nu va mai străluci Soarele? **60**

- Când începe viitorul? **70**
 - Când se formează un tsunami? **71**
- Când își schimbă culoarea cameleonul? **72**
- Când s-a fabricat primul bebeluș în eprubetă? **74**
- Când la Paris este amiază, la Tokyo ce oră este? **75**
 - Când începe creierul să funcționeze? **76**

- Când am început să trăim împreună? **84**
- Când suntem bătrâni? **85**
 - Când fulgeră? **86**
- Când nu mai avem nevoie de părinți? **87**
 - Când vor avea părinții încredere în mine? **88**

- Când trebuie să te speli pe mâini? **41**
- Când au încetat școlarii să mai poarte uniforme? **42**
 - Când începe viața? **44**
- Când s-a născut Moș Crăciun? **45**
- Când avem dreptul să mințim? **46**
 - Când trebuie să ne scoatem un dinte? **47**
 - Când s-a născut teatrul? **48**
 - Când are loc un război? **50**
 - Când putem vedea o stea căzătoare? **51**

- Când voi avea copii? **61**
- Când vom putea merge să ne plimbăm pe Marte? **62**
 - Când au avut drept de vot femeile? **64**
 - Când voi muri? **65**
 - Până când rândunelele vor aduce primăvara? **66**
- Când s-a trecut direct de la joi, 4, la vineri, 15 octombrie? **67**
 - Când ai febră? **68**
 - Când nu-mi va mai fi frică de întuneric? **69**

- Când înțeapă viespile? **77**
- Când s-a născut Dumnezeu? **78**
 - Când iau cuvântul, de ce mi-e frică? **80**
 - Când am înțeles că zeroul nu era nul? **81**
 - Când sunt agresat, cum să mă apăr? **82**
 - Când s-a inventat trasul apei la baie? **83**

Când s-a inventat guma de mestecat?

Nu, nici Domnul Malabar și nici Sir Bubble nu sunt cei care au inventat guma de mestecat, ci îndepărtații noștri strămoși din preistorie! Oamenii, în paleolitic, mestecau gumă, fără îndoială, pentru a-și curăța dinții și pentru a-și reîmprospăta respirația.

Mai târziu, exploratorii europeni au fost uimiți să-i vadă pe băștinașii din Mexic cum mestecau cu o vizibilă plăcere un soi de gumă extrasă din scoarța unui arbore exotic.

Însă guma, pe care o știm noi astăzi, va fi comercializată, pentru prima dată, abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea, în Statele Unite, datorită lui Thomas Adam. Acesta îi propune farmacistului să cumpere guma unui arbore numit sapotier, pe care o adusese din Mexic. Tăiată în formă de lamele foarte subțiri și vândută la bucată, va deveni foarte repede deliciul atât al copiilor, cât și al părinților din cartierul respectiv. Mândru de acest succes, Thomas Adam va deschide curând prima fabrică de chewing-gum, având geniala idee de a o parfuma și de a o îndulci pentru a avea un gust mai plăcut!

Însă abia pe la începutul secolului al XX-lea, guma va deveni foarte cunoscută în întreaga Americă, după care, odată cu sosirea soldaților americani, în timpul celui de-al doilea război mondial, își va face intrarea triumfală și în Europa.

Astăzi, guma de mestecat face parte din dulciurile cel mai bine vândute din lume, cu o medie de consum de o tabletă pe zi în Franța, de exemplu, și aproape dublul în Statele Unite.

Când devine celebru un artist?

Celebritate spuneți?

Dar toți artiștii visează că vor deveni celebri într-o zi! Însă, nu se știe de ce, este mai simplu pentru unii decât pentru alții care ar merita la fel de mult! Astfel, în timp ce Mozart a fost aclamat în întreaga Europă, încă din copilărie, ca fiind o minune a muzicii, pictorul Van Gogh nu a fost recunoscut decât abia la câteva decenii după moartea sa.

Pentru artiștii care își dedică întreaga viață și pun tot sufletul în serviciul artei lor, nimic nu este mai de preț decât atenția publicului. Deoarece a crea un tablou, un poem, o sculptură, înseamnă, mai mult decât orice, a vrea să exprimi cele mai profunde sentimente pentru a le împărtăși atât contemporanilor tăi, cât și generațiilor ce vor urma...

Și atunci, din ce cauză celebritatea nu vine la întâlnirea cu fiecare artist atâta timp cât el este încă în viață? Poate pentru că nu are șansa de a întâlni în calea lui oameni care au posibilitatea să-l aprecieze și să-l ajute? Sau poate pentru că opera lor este mult prea avangardistă, adică mult prea îndrăzneță și diferită de celelalte opere pe care oamenii din epoca respectivă obișnuiesc să o privească, să o asculte sau să o citească.

Este foarte greu de răspuns la această întrebare, deoarece nu există o rețetă pentru a deveni celebru și, de cele mai multe ori, talentul nu este suficient; un lucru este însă sigur: viața unui artist nu este atât de ușoară precum pare la prima vedere!

Când spun francezii că este „Saint-Glinglin”?

Când spunem și noi la Sfântul-Așteaptă, adică în nici un caz mâine! Ci peste foarte, foarte mult timp, la calendele grecești sau la paștele cailor sau când va face plopul pere și răchita micșunele, sau când va zbura porcul, ca să spunem așa, niciodată...

Așadar, nu este foarte ușor să spunem când sărbătoresc francezii ziua acestui Saint (*Sfânt*) Glinglin, un nume destul de trilulilu! De aceea numele acestui sfânt nu se regăsește nici în calendar! Din fericire... căci dacă s-ar fi găsit... cine știe, vreun biet băiețel s-ar fi procopsit cu numele ăsta de „Glinglin” și nu i-ar fi fost deloc ușor să-l poarte!

De fapt, expresia „à la Saint Glinglin”, ca multe altele de acest fel, are o istorie complicată, cunoscând transformări datorate unei evoluții a cuvintelor și a unei distorsiuni de sens.

„Saint” este o deformare a lui *seing*, cuvânt preluat din dialectul alsacian care înseamnă „semnal”, iar „glinglin” este un verb care provine tot din același dialect, „glinguer”, care înseamnă „a suna”. La origine, înainte de a cunoaște aceste transformări despre care spuneam, prin această expresie se spunea „când va suna clopotul”!

Știți cum se traduce „à la Saint Glinglin” în alte limbi? Englezii și americanii spun ca și noi „când va zbura porcul”, maghiarii „când se va termina catedrala”, o evocare a timpurilor în care pentru ridicarea unei catedrale era nevoie de secole...

Când mă voi îndrăgosti?

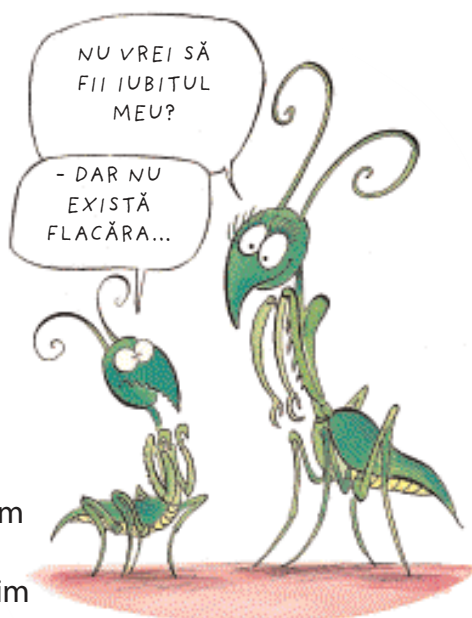
Pasiunea unei iubiri, spre deosebire de prietenie sau dragostea pentru familie, ne copleșește ființa cu toată puterea, câteodată atât de intens, încât ne face fericiți și nefericiți în egală măsură...

Putem smulge petale de margarete pentru fiecare dintre cei pe care-i iubim... îi iubim un pic, mult, cu pasiune și chiar la nebunie... câinele, prietenul, prietena, unchiul, părinții. Însă, a te îndrăgosti este altceva!

Fericit pentru că ai găsit „sufletul pereche”, iar câteodată nefericit pentru că nu poți păstra pentru totdeauna aproape de tine persoana la care te gândești clipă de clipă... Pentru că, atunci când ești îndrăgostit, ai vrea să împarți totul cu ea... uneori până la a-ți pierde propria identitate!

O privire care ne tulbură, un sentiment de complicitate la care întotdeauna ai visat, dorința nebună de a te afla tot timpul în preajma ființei iubite... Nu există o vârstă anume la care te îndrăgostești, chiar dacă dragostea la prima vedere nu este aceeași la 10, la 15 sau la 30 de ani!

Și, dacă de cele mai multe ori credem că trebuie să așteptăm să devenim mari pentru a ne putea îndrăgosti „cu adevărat”, odată deveniți adulți, ne amintim cu nostalgie de prima iubire din copilărie care a avut intensitatea inegalabilă a tuturor acelor de fiecare dată „prima oară”...

Când au început pictorii să folosească pensule?

Pictorii erau adevărați artiști care decorau cu fresce pereții cavernelor. Ei se serveau fie de pensule, fie de degete, fie de șabloane... sau pur și simplu luau vopsea în gură și suflau... pentru realizarea operelor lor.

Degeaba spunem că nu strămoșii noștri au fost cei care au pus la punct, la vremea lor, rețeta prafului de pușcă sau mașina cu abur... cu toate acestea au fost niște inventatori minunați. Cu mai mult de 10 000 de ani î.Hr., ei știau deja să fabrice instrumente pe cât de sofisticate, pe atât de ingenioase, precum acul de cusut din os sau pensula din păr de ren!

Numeroase picturi rupestre s-au păstrat până în zilele noastre ca, de exemplu, cele din grottele Lascaux, în Franța. Uneori acestea rămân o enigmă pentru noi: cu toate că mamuții, caii sau bizonii nu mai reprezintă un mister, totuși nu putem recunoaște semnificația anumitor semne geometrice cu forme complicate și ciudate care însoțesc aceste imagini...

Paleta de culori era formată din tot ceea ce Mama Natură le punea la dispoziție: pământ roșu, ocru sau brun, anumite pietre asemănătoare cretei și cărbune de lemn pentru desenele în negru.

Și dacă pictorii preistorici ar fi vrut să ne transmită niște secrete de dincolo de timp?...

Când ne-am privit prima dată într-o oglindă?

În poveștile cu zâne, deseori oglinda are puteri magice! Alice intră prin ea pe urma aventurile din Țara Minunilor, în timp ce crăiasa cea rea din Alba-ca-Zăpada o întreabă în fiecare dimineață dacă este cea mai frumoasă din lume... Deoarece atracția ei magică ne face să ne vedem pe noi înșine întocmai cum ne văd ceilalți!

Înainte de apariția oglinzii, oamenii își contemplant chipul în apa lină și limpede a bălților și lacurilor, așa cum făcea frumosul Narcis care s-a îndrăgostit de propria imagine și a murit chinuit de gândul că niciodată nu-și va putea atinge celălalt chip.

Primele oglinzi vor fi fabricate în Antichitate, iar până în secolul al XIV-lea, ele sunt făcute din metal șlefuit, mai întâi de formă concavă, iar mai apoi, pe măsură ce tehnicile au fost îmbunătățite, au luat forme din ce în ce mai plate. Abia după aceea oglinda va fi perfecționată, aplicându-se pe ochiul de sticlă un strat de cositor, în aliaj cu alte metale.

Astăzi oglinda este un obiect de mobilier obișnuit pe care îl punem în sufragerii, în dormitoare, în sălile de baie și chiar în poșete. În parcurile de distracții sunt folosite pentru amuzament: ne deformează chipurile!

A te privi în oglindă înseamnă a trece un test de curaj, cel de a privi adevărul în față: să descoperim cum ne văd ceilalți, să lucrăm pentru a ne ameliora imaginea prin machiaj, tuns, ras, îmbrăcăminte și astfel să ne măsurăm puterea... de seducție!